

Enok Breum Mogensen
KPI Akademi 2022-2023

KPI **AKADEMI**
- pædagogik med værdi
KRISTENT PÆDAGOGISK INSTITUT

BIBELFORTÆLLINGEN - GENFORTALT

"Historier i bibelen er snapshot af Gud i arbejde. Hvilken beretninger vi end fordyber os i, finder vi Gud i færd med at gøre noget vigtigt i sin evige frelsesplan. Vi ser ham i arbejde i Israels historie og i resten af verden; han former sit lunefulde fejlende folk. Når vi ser, hvordan han handler skabende og kærligt på de forskellige planer, vil vi lettere genkende ham, når han arbejder i vort eget liv, og fyldes af håbet om, at han vil gøre det endnu mere" -Lance Pierson

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Del 1: Vi behøver fortællinger	2
Fortællinger giver sammenhængskraft.....	2
At digte forbindende forklaringer	3
Kulturfortællinger og selvfortællinger:	4
Del 2: Den kristne grundfortælling	5
Hvordan forstå bibelfortællingens rolle i relation til den kristne oplæring?.....	5
Begrundelse og mål for den jødisk/kristne oplæringstradition.....	6
Et konkret eksempel: Salme 78.....	8
Del 3: Et udblik mod ungdomskulturen	10
Unge kristens identitet & integritet.....	10
Acceleration & fremmedgørelse – bibelfortællingens nye rammevilkår	11
Referencer.....	14

Indledning

Bibelfortællingen har traditionelt indtaget en central plads i oplæringen af børn og unge i den kristne tro. Dette både i det kirkelige foreningsarbejde, på institutioner og i hjemmet. Spørgsmålet er om det stadig er tilfældet? I en undersøgelse lavet af KFS blandt kristne gymnasieelever tilkendegiver hele 52 % at de mangler viden og indsigt i den kristne tro.¹ Desuden fremgår det tydeligt af de sidste to undersøgelser fra Adamogeva.dk, at der er en bekymrende lav tilslutning til den kristne seksualetik.² Det er ind i den virkelighed, at vi skal genfinde bibelfortællingens potentiale. Netop de mangefacetterede fortællinger med både forbilledlige og advarende eksempler giver krop til den kristne dogmatik og etik.

Undertiden bliver folk, der f.eks. udtaler sig i medier beskyldt for at være historieløse, hvis de laver sammenligninger eller analyser, der ikke i tilstrækkelig grad er forankret og forbundet til historiens tale (El-Matari, 2021). Måske kristenheden i Danmark, står i risiko for at komme under samme voldsomme anklage? At vi har forsømt at dyrke og dermed også formidle de historiske rødder, så vi lider under en åndelig eller bibelkundskabsmæssig historieløshed. Potentialet ved at genbesøge og genfortælle den klassiske bibelfortællings potentiale synes derfor lige nu meget stort. For vi har brug for en ny generation med både solide rødder og flyveklare vinger til at møde ungdomskulturen uden at de mister forankringen og forbundetheden.

Nærværende opgave er inddelt i tre dele. Første del beskæftiger sig med menneskets grundlæggende behov for at være en del af fortællinger og igennem disse af fortælle sig selv. Anden del zoomer ind på den kristne grundfortælling og dennes centrale plads i den både jødiske og kristne oplæringstradition. Slutteligt vender vi os i tredje del mod nogle elementer ved ungdomskulturen som dels særligt fordrer et fornyet fokus på bibelfortællingen samt dels udfordrer rammevilkårene for at fortællingerne kan slå rod hos os.

Del 1: Vi behøver fortællinger

Fortællinger giver sammenhængskraft

Tidligere undervisningsminister, Merete Risager, beretter om et skolebesøg på en kristen friskole i København, som gjorde stort indtryk på hende. Hun oplevede hvordan skolelederen begrundede regler for elevernes samvær i klasserne med udgangspunkt i bibelens fortællinger om næstekærlighed (Risager, 2020, s. 24). Disse bibelfortællinger har ifølge Risager en tyngde i sig selv og værd at læne sig op ad, fordi de er vigtige for vores kulturelle baggrund og fortsat har vægtige fortællinger og dybe erkendelser at tilbyde. Hun mener ligefrem at vores samfund bliver fattigere af at berøve eleverne kendskab til den historie, kultur og menneskesyn, som går forud for dem. Fordi vi ikke fødes med evne til at vælge det gode hverken for os selv eller vores

¹ Vi savner medvandrere, der vil tale om "The word and the World": http://www.kpi.dk/media/27917/artikel_7_-_til_print.pdf

² Sådan har vi det: <https://flippage.impleoweb.no/spg/31d4aed80cdb4c45a7016193403daf74/5303439.pdf#page=1>

medmennesker, behøver vi helt grundlæggende moralske landkort at orientere os efter. Sekulariseringen, og helt konkret kristendommens udflytning fra folkeskolens formålsparagraf i 1975, har forvist religionen til de tilstødende gemakker uden at nogle har erstattet det med noget, der kan træde i stedet for det. Den absolutte selvkonstruktion er derfor trådt i stedet og udfordrer sammenhængskraften i vores fællesskaber, eftersom der ikke er sammenhængende identitetsgivende fortællinger at bygge på. Ikke engang opdragelse til demokrati, kan ifølge Løgstrup erstatte den sammenhæng, man tidligere fandt i kristendommen (Løgstrup, 1985, s. 21). Det er derfor ifølge Riisager grundlæggende en fejl at se dannelse som det at bistå den næste generation med selvskabesarbejde (Riisager, 2020, s. 47). I stedet for at give dem en kulturfortælling at bygge på og navigere efter henvises vores "selvbyggerbørn" til selv at skabe meningsfulde selvfortællinger. Dette berører altså forholdet mellem selvfortællingen og kulturfortællingen, som vi senere skal se nærmere på.

At digte forbindende forklaringer

Forfatter Svend Åge Madsen evner på en særlig måde at få fortællingen og fortællekunsten til at spille hovedrollen i hans værker. Herved bliver det tydeligt, hvordan fortællingen skaber sammenhæng, fylder verden med betydning og skaber fællesskab. Han kommenterer her på to fiktive karakterer, Ikona og Tøger fra romanen "At fortælle menneskene":

"Vi har ligesom Ikona, modtaget verden som en strøm af fortællinger, som er puttet ind i vores hoveder, hvor de er vokset sammen og har passet sig ind i hinanden. Og vi får kun vores verden til at fortsætte ved, ligesom Tøger, at fortælle videre, prøve at digte videre på de fortællinger, som vi kun har hørt en del af. Vi er henvist til at skabe sammenhænge ved digte forbindende forklaringer" (Madsen, 2018).

Det er en stor, men bunden opgave for vores tids børn og unge at skulle digte forbindende forklaringer på livets tunge spørgsmål. Det er næppe tilfældigt at narrativ terapi har haft så stor gennemslagskraft i kølvandet på det J. F. Lyotard kalder "de store fortællingers fald." Narrativ terapi blev udviklet i 1980'erne med den hovedtanke, at fortællinger har betydning for, hvordan vi er sammen med andre mennesker, vores selvopfattelse og vores forståelse af verden. Netop derfor bliver det desto mere afgørende at kunne konstruere nye og alternative fortællinger, der kan give styrke og håb, samt skabe den sammenhæng vi ikke selv formår at digte. (Jørgensen, Rothuizen, & Togsverd, 2019, s. 28).

Her har fortællingens grundlæggende opbygning og virkemidler et særligt potentiale. Dette fordi fortællinger vækker sympatier og antipatier hos tilhørerne når de fortælles. Nogle figurer fremstilles som protagonister, som på grund af deres optræden og synspunkter er forbilledlige, mens andre fremstilles som antagonister, der i modsætning til protagonisten af forskellige årsager fremstår som et advarende eksempel. Undertiden er dette forhold dog ikke så entydigt og tilhørerne må aktivt spejle sig i figurerens optræden for at finde ud af, hvor sympatien skal ligge. Dette identifikationsarbejde leder ofte frem til fortællingens morale, som, ligesom vi kender det

fra eventyr, kan fremstå eksplicit eller, som vi kender det fra f.eks. moderne noveller, kan forekomme mere implicit (Ibid. s. 33). Endelig bevirker fortællinger det at de, når de fortælles, aktiverer vores tidligere erfaringer og oplevelser, der i hver af os er blevet lagret i vores "narrative repertoire." Fortællinger står aldrig alene, men indgår i dialog med andre fortællinger og tvinger os så at sige til at genfortolke den kulturelle viden og de erfaringer der udgør vores narrative repertoire. Som Jørgensen m.fl. pointerer:

"Fortællinger og den måde, vi forstår hændelser med et repertoire af kulturelle fortællinger, bringer altså orden i verden og vores erfaringer ved at gøre noget genkendeligt og trygt. Gennem fortællinger forbinder vi motiv, handling og konsekvens og får derigennem hjælp til at forstå både det, der er sket, det, der kan ske, og hvordan vi skal forholde os til det. (Jørgensen et.al. s. 35)"

Således udgør særligt kulturfortællingerne en kollektiv erfaring, der afgjort er en ressource for både individ og fællesskab.

Kulturfortællinger og selvfortællinger:

Vi mennesker er indlejret i kulturelle fortællinger, som er medbestemmende for, hvordan vi forstår os selv som deltagere i verden. De er desuden med til at forme vores forestillinger om, hvad der er normalt og unormalt, hvorfor kulturfortællinger altid vil fremtræde normativt og derigennem udgøre en foreskrivende rettesnor for det gode liv (Pedersen, 2012, s. 334). Dette til trods har kulturfortællinger og selvfortællinger det til fælles, at de er polyfone og dermed åbne for fortolkning og samtale. Ifølge psykolog Daniel Stern begynder børn allerede i tresårsalderen at udvikle det *narrative selv* i aktivt samspil med de kulturelle fortællinger og erfaringer barnet møder i dets omgivelser (Stern, 2005). Her er det enhver opdragets opgave at skabe balance imellem på den ene side at holde barnets selvfortælling åben og flerstemmig, samt på den anden side ikke at afvise den kontinuitet i selvfortællingen som barnet også har brug for. Barnet har brug for at mærke at kulturfortællingerne har en historisk forankring og, at de igennem mange århundreder har vist sig slidstærke i dialogen med en hver tids aktuelle diskurser om det gode liv (Jørgensen et. al s. 57). Jo mere at børn og unge oplever at kulturfortællinger kan bruges som navigationsredskab i små og store dilemmaer i dagligdagen, jo mere vil disse indlejres i deres narrative repertoire. Ved således at begynde at forstå kulturfortællinger som både levede og fortalte fortællinger, der organiserer vores samvær, kan børn relativt hurtigt selv stå i rollen som formidler af disse, idet de med deres handlinger og holdninger trækker på fortællingerne fra deres narrative repertoire (Ibid. s. 61). Dette forudsætter at barnet internaliserer fortællingens normer, så det de bliver gjort til barnets egne (Evenshaug & Hallen, 1973).

Del 2: Den kristne grundfortælling

”Bibelfortællingen er menneskets grundfortælling. At fortælle den er fornem og ophøjet opgave” (Kofoed, 2011)

Hvordan forstå bibelfortællingens rolle i relation til den kristne oplæring?

Oplæring er en del af enhver generations samlede bestræbelse på at opdrage den kommende generation. Pædagogen Reidar Myhre definerer opdragelse som;

”den enkelte voksnes og den ældre generations bestræbelser i det hele på at formidle til børn og unge – under gensidig påvirkning – de kundskaber, færdigheder, holdninger og indstillinger, samlivs- og trosformer som er udtryk for den sociale og kulturelle sammenhæng opdragelsen foregår i, på en sådan måde at den nye generation får hjælp til at realisere sine evner og muligheder i retning af medmenneskelighed, ansvarlighed og selvstændighed” (Myhre, 1982, s. 45).

Ovenstående definition omhandler ikke specifikt den kristne opdragelse, men for at understrege, hvordan den specifikt kristne opdragelse skal ivaretage alle sider ved barnets udvikling og ikke kun forberede og lægge fundament for evangeliets indgang hos barnet, anvender jeg denne brede definition som afsæt til at fokusere ind på kristne oplæring (Asheim & Mogstad, 1987, s. 96). Der er desuden syn for at kulturoverleveringen til næste generation ikke kun involverer formidlingen af kundskab, men også af færdigheder, holdninger, samt samlivsformer, så opdragelsen også sigter mod den kommende generations etiske livsførelse og moralske kompas. Som Njål Skrunes fremhæver, sammenfatter oplæringsbegrebet både opdragelses- og undervisningselementet meget fyldestgørende (Skrunes, 1997, s. 17).

Formidlingens centrale placering går igen i overgangen mellem opdragelse og oplæring:

”Den kristne oplæring af børn og unge forstås som et arbejde med henblik på at føre dem ind i Guds rige og bevare dem der. Det sker ved formidling af Guds ord i tro på ordets sandhed og i håb og bøn om barnets tro på Gud” (Pedersen, 2002, s. 126).

Denne oplæring har flere udtryksformer når den finder sted i både hjemmets, menighedens og institutionens rum jf. Hjort Pedersens illustration (Ibid. s. 132). Den mest basale udtryksform er *deltagelse* og medleven i de miljøer og fællesskaber, hvor Guds ord og den kristne kulturfortælling leves ud. De mest specifikke former for oplæring er *undervisning* i kristentroens indhold, samt *forkyndelsen* af Guds ord, hvor formidleren stiller sig bag stoffet og rækker det til børnene i proklamation. Fortællingen af bibelhistorie placerer liger under disse og adskiller sig fra undervisning og forkyndelse ved ikke at indeholde omtale, samtale og tiltage. Alligevel kan bibelfortællingen føre til samtale samt antage form af proklamation, hvorfor forkyndelse og undervisning svært kan adskilles fra bibelfortællingen (Ibid. s. 133).

Denne inddeling i udtryksformer stemmer godt overens med den svenske religionspsykolog Hj. Sundens skelnen mellem to forskellige måder at formidle en religiøs tradition på, hhv. en verbal og total traditionsformidling (Sunden, 1974, s. 81). Hvis traditionen og kulturfortællingen kun rækkes videre med verbal formidling, får modtagerne kun verbale forestillinger om indholdet og det bliver næppe livsnært og identitetsskabende. Hvis læringen derimod er præget af den totale traditionsformidling, bliver modtagerne i højere grad draget ind i praktiseringen af indholdet, som gør dem til deltagere. Med denne totale formidling skabes der, når den finder sted i et åndsfrat læringsmiljø med respekt mellem traditionsbærer og traditionsmodtager, en god grobund for identifikation og imitation (Skrunes, 1997, s. 18). Netop læreprocesserne identifikation og imitation er afgørende i barnets socialisering ind i den kristne fællesskab, hvor det tilegner sig hele den kristne kulturfortællings værdi- og livsmønstre (Asheim & Mogstad, 1987, s. 106). Dette sker ved at barnet møder andre mennesker, som med den totale traditionsformidling, repræsenterer disse værdi- og livsmønstre. Dette møde bliver til en afgørende læreproces for barnet vha. imitation og identifikation (Ibid. s. 107). Dette gælder ikke blot de traditionsformidlere der optræder i barnets liv, men i høj grad også de figurer og karakterer fra fortællinger som barnet stifter bekendtskab med og som optræder som hhv. protagonister eller antagonister.

Nu vil vi vende os mod hhv. den gammeltestamentlige/jødiske og den nytestamentlige oplæringstradition, hvor både kulturfortællingen og det dogmatiske læreindhold står centralt. Mens kulturfortællingerne, som vi var inde på i det ovenstående, kan fremstå polyfone og fragmentariske, bidrager lærestoffet til at skabe helhed og sammenhæng.

Begrundelse og mål for den jødisk/kristne oplæringstradition

I den jødiske tradition, som NT også vokser ud fra, har kundskaben altid været et væsentligt element i oplæringen. Kundskab om Guds gerninger i Israels historie, og om hvad Gud havde sagt i sine "befalinger, love og retsregler", skulle formidles fra generation til generation, hvorfor mange tekster også blev lært udenad (Skrunes, 1997, s. 68).

Således har kundskaben en tydelig identitetsskabende betydning for det jødiske folk, idet deres eksistens som folk tydeligt er forankret i deres udvælgelse. Guds historiske gerning med Israel skaber grundlaget for både deres nationale og religiøse egenart, samt skaber en tydelig adskillelse ift. andre omkringboende folk. Når en far derfor skal fortælle næste generation om sit tilhørsforhold og sin identitet, da vil han først og fremmest formidle kundskaben om Guds gerninger og Guds bud.

Kundskaben vægtlægges samme betydning i en nytestamentlig tradition, hvor fokus er på den kristnes forankring i Guds frelseshistoriske gerninger. Ifølge Paulus er der en lighed mellem at tage imod læren (2. Thess 2,5) og tage imod Kristus (Kol 2,6), idet det samme begreb for traditionsmodtagelse anvendes begge steder (Ibid. s. 70). At kundskaben desuden har et dynamisk skabende element i sig skyldes forholdet mellem den historiske kundskab og tilhørernes personlige situation. Selvom tilhørerne står på historisk afstand af fortællingerne, bliver de aktualiseret og anvendt på tilhørernes situation, så ordet kommer i personlig dialog med

mennesker til alle tider: "Guds gerninger i fortid kaster dermed et guddommeligt ovenlys over nutidssituationen som stiller menneskenes tro, tanke og liv i forhold til Gud og hans vilje" (Ibid. s. 71). Dette gælder også for børn, der lever meget i nuet og endnu ikke formår at danne kontinuitet i tilværelsen og deres selvfortælling, fordi de behøver konkrete handlingsmættede fortællinger at knytte deres barnetro til (Pedersen, 2007, s. 11 & 13).

Den tyske præst og modstandsmand under 2. verdenskrig, Dietrich Bonhoeffer, sammenfatter begrundelsen for også i vores selvoptagede og navlebeskuende nutid i højere grad at være optaget af og forankret i Guds gerninger i historien:

"Det vigtige er ikke, at Gud er tilskuer til og deltager i vores nutidige liv, men at vi er (...) tilhørere og deltagere i Guds handlen i den hellige historie (...) Det er i sandhed vigtigere for os at vide, hvad Gud gjorde med Israel, med sin søn Jesus Kristus, end at udforske, hvad Gud har gang i med mig i dag" (Bonhoeffer, 2014, s. 47).

Hvad angår *målet for oplæringen* i gammeltestamentlig sammenhæng indeholder de et objektivt indhold som er både etisk formanende og frelseshistorisk fortællende. I Israels folks trosbekendelse i 5. Mos kapitel 6 lægger vi mærke til, hvordan imperativet "Hør", som også hentyder til at adlyde, går hånd i hånd med imperativet "du skal elske". Israelitterne blev bevaret i pagtsfællesskabet med Herren ved at høre Guds ord og derigennem elske ham. De etiske påbud og forskrifter i samme kapitel er meget tydeligt omkranset af de historiske fortællinger, hvor Guds frelsesgerninger mod folket er beskrevet, hvilket igen understreger den tydelige kobling mellem fortælling og oplæring (Skrunes, 1997, s. 85).

På det subjektive plan er målet for den enkelte israelit en livsførelse præget af gudsfrygt og kærlighed, som det fremgår af 5. Mos 10,12. Oplæringens mål er derfor meget helhedsorienteret, da menneskets indre og ydre liv holdes sammen, sådan er der en sammenhæng mellem hjerte og livsførelse. Det objektive læringsindhold og den subjektive realisering af Guds vilje i handlingsliv er uløseligt bundet sammen med en gudskundskab som bringer Guds skaber- og frelsesgerning nær til folkets øre (Ibid. s. 87).

I nytestamentlig sammenhæng får oplæringens mål sin forankring i dåben og dermed dåbs- og missionsbefalingen i Matt 28,20, hvor Jesus kobler "discipelgørelsen" op på at "lære at holde alt det, jeg har befalet jer." Her er der ikke bare tale om en udvendig overholdelse af buddene, men at de skal bevares i hjertet, have opmærksomhed i ens bevidsthed, samt leves ud i praktisk holdning og handling. I den forstand har man ikke lært noget, hvis man ikke praktiserer det. At "holde" Jesu ord er derfor intet andet end at leve sit liv i efterfølgelse af Jesus (Pedersen, 2002, s. 141).

Apostlen Paulus kobler i sine breve væksten i kundskab om Guds vilje og hans gerninger i historien tæt sammen med en vækst i kendskabet til Gud (Kol 1, 9-10):

”Den kristne som i dåben er lukket ind i samfund med Gud, bliver gennem øget kundskab om Gud ført ind i et personligt og livsnært kendskabsforhold til Gud, som favner hele livet og som samsvarer med hans gode vilje” (Skrunes, 1997, s. 94)

Således er målene i NT heller ikke alene bundet op på nogle objektive mål, men mod den kundskab om Gud, som får normativ betydning for livstolkning og livsførelse.

Med ovenstående i mente, vil vi nu vende os mod salme 78, som et meget tydeligt eksempel på en salme med både oplærende og fortællende sigte.

Et konkret eksempel: Salme 78

Som det fremgår af vers 1, er salmen en belæring. Den genfortæller noget af Israels historie uden at tage hensyn begivenhedernes kronologiske rækkefølge, hvilket understreger at hovedsigtet er at tage ved lære af nogle af de vigtigste begivenheder i folkets vandring med Herren. Helt grundlæggende står forholdet mellem folkets utroskab og Herrens troskab. Det er dog uklart i hvilken sammenhæng salmen er blevet anvendt (Thomsen, 1999, s. 38).

Indledning v. 1-11: Igennem billedtale og gådetale vil Asaf illustrere, hvordan både Israels utroskab og Guds troskab har haft helt afgørende betydning for, hvordan Gud igennem historien ville lede sit folk til frelse.

Billedtalen og gådetalen er tidligere blevet fortalt af ”vore fædre” og vi fortæller den kommende slægt ”om Herrens glørværdige gerninger og styrke om de undere han har gjort.”

Gud har givet Israel hans lov som vejledning og vidnesbyrd og understreger forpligtelsen til at fortælle børnene om Guds gerninger og vilje, så de selv kan deltage i videreførelsen til kommende generationer (v. 6). Det handler ikke blot om, som vi så det i 5. mos 12, at lære Guds befalinger udenad, men om at vende deres hjerter til Gud – sætte deres lid til Gud, så de ikke glemmer Guds gerninger (v. 7). Det giver tillid til Gud at huske på hans gerninger. Her står deres fædre som advarende eksempler idet, at de ikke vendte deres hjerte til Gud!

Ørkenvandringen v. 12-31: Salmisten vælger at fokusere på den centrale fortælling om udvandringen af Egypten, hvor Herren sørgede for dem. På trods af folkets erfaring af Guds omsorg syndede de stadig mod ham. Det gjorde de konkret ved at trodse den højeste, udæske Gud i deres hjerte, kræve den føde, som de havde lyst til samt ved at tale mod Gud og betvivle hans guddomsmagt (v. 17-20)

Midt i Guds vrede over deres synd velsigner Gud dem med Manna og vagtler fra himlen, ”så de blev mætte.” Men mætheden stillede ikke deres grådighed og fik dem ikke til sætte deres hjertes lid til Gud. Med munden fuld af mad trodsede de Herren og Herren spredte død i lejren.

Eftertanke over historiens herre v. 32-39: Dette afsnit er en overordnet refleksion, over hvordan Israels historie har været præget af synd, straf og omvendelse til Guds barmhjertighed. Der henvises til ørkengenerationen, der skulle dø, før Israel fik lov til at drage ind i det forjættede land. Døden fik trods alt de overlevende til at omvende sig. Det gjorde de konkret ved at huske! Huske på at Gud var deres klippe og deres forløser. Igen kom der nye frafald og nyt hykleri, fordi deres

hjerter ikke var omvendt og fordi de ikke forblev trofast i Guds pagt med sit folk.

Men Gud er barmhjertig og vil ikke ødelægge sit skaberværk på trods af syndens indtog i det. Gud kender den menneskelige naturs svaghed og husker på den, som grund til hans langmodighed og nåde.

Egyptens plager v. 40-51: Først følger her en opsummering af Israels ondskab som konkret viste sig i på ny at udæske Gud, krænke Israels hellige og ikke huske på hans magt – ikke regne med hans magt! Som et tegn på Guds magt til frelse og hans hellige vrede opregner Asaf nogle af de plager Gud slog egypterne ned med, da han friede dem ud af slaveriet i Egypten (v. 44-51)

Indvandringen i Israels Guds land v.52-55: Målet for alt det, Gud gjorde med sit folk på ørkenvandringen, var at føre sit folk ind i sit hellige land og give dem det til ejendom. Han førte folket som den gode hyrde fører sin hjord. Folket havde derved tryghed og var uden frygt. Herrens højre hånd havde allerede vundet det hellige land til sit folk – de skulle bare gå ind og tage det i besiddelse ”så Israels stammer kunne bo i deres telte.”

Israels utroskab v. 56-64: Den åbenbare synd var afgudsdyrkelsen, men bag den lå den manglende overholdelse af Guds formaninger. Det sammenlignes med en slap bue. En upålidelig bue, hvis pil skyder i en tilfældig retning og som ikke rammer sit mål (jf. synd som at ramme ved siden af målet). Gud svarede konkret ved at fratage dem pagtens ark i Shilo.

Men Gud er trofast v. 65-72: Gud førte frelseshistorien videre og befriede endnu engang sit folk fra det nederlag, det havde nedkaldt over sig selv. Gud udvalgte Judas stamme og Zions bjerg til sin helligdom. Det skulle være en himmelbolig på jord og begyndte dermed på ny med sit folk. Salmen afsluttes med fokus på udvælgelsen af David som konge og vogter over Israel. Dermed knyttes håbet for Israels fremtid til Guds udvælgelse af David.

Helt centralt i både den gamle og nytestamentlige oplæringstradition står altså den historiske fortælling, som både giver Guds folk identitet og forankring. Det rejser grundlæggende et spørgsmål om hvordan vi forkynder i dag? Ofte er vores undervisning og prædiken bygget op omkring dogmatiske pointer, selvom skriftstedet måske er hentet fra en bibelfortælling. Lance Pierson fra Scripture Union sætter det på spidsen:

”Hvorfor fortalte GT-forfatterne historiske begivenheder, og hvorfor fortalte Jesus historier, hvis Gud i virkeligheden ønsker at vi skal tilegne os en række læresætninger eller adfærdsmønstre i stedet? Skulle han så ikke have givet os prædikener i stedet for historier? (Pierson, 1999)”

Del 3: Et udblik mod ungdomskulturen

Unge kristens identitet & integritet

Fordi bibelfortællingen i både GT's og NT's oplæringstradition i høj har skabt identitet og tilhørsforhold for Guds folk, vil vi nu se på om bibelfortællingen stadig har et potentiale ind i kristne unges identitetsskabelse i ungdomskulturen. Ydermere viser den førnævnte undersøgelse fra en KFS-lejr, at 54 % af de adspurgte unge oplever det som en udfordring at være kristen i ungdomskulturen fordi de kommer til at leve i to rum, et kristent og et sekulært. Ligeledes svarer 39 % at de er bekymret for om de kan bevare deres kristne identitet i mødet med kulturen (Pedersen, 2018, s. 45). Der påhviler os altså et arbejde med at nedbryde "to-rums-livet", så vores unge fremstår solidt forankret med integritet i deres samlede selvfortælling.

Begrebet identitet betyder "samme" og henviser således til at man opleves som den samme over uanset tid og sted. Ifølge Jan Tønnes Hansen kan man skelne imellem identitetsdannelsen ydre og indre betingelser (Hansen, 2002, s. 100). De ydre betingelser er, som et resultat af de store fortællingers fald, kendetegnet af et tab af faste ydre orienteringspoler og meningshorisonter, hvilket konkret ifølge Thomas Ziehe kommer til udtryk i en øget refleksivitet, krav om formbarhed samt en tiltagende individualisering (Ziehe, 1999). Ifølge Foros og Vetlesen har dette, og særligt ungdomsoprøret i 1968, grundlæggende vanskeliggjort autoriteters evne til at optræde som moralske forbilleder, fordi autoritetsudøvelse blev forbundet med at være autoritær og derfor betragtet som formynderi (Foros & Vetlesen, 2014).

Hvad angår de indre betingelser afliver Tønnes Hansen myten om at en stærk identitet handler om at være stærk, bide tænderne sammen og gøre sig uafhængig af andre. En sådan person med stor jeg-styrke, kan i virkeligheden være meget identitetssvag. Det afgørende er, hvorvidt der er integritet mellem en persons væren (mig'et) og min gøren (jeg'et), at vi opleves som sammenhængende mennesker, der står ved hvem vi er og fungerer i overensstemmelse med de grunde man har. Et ungt menneske kan sagtens optræde i forskellige roller og med forskellige identiteter i diverse sammenhænge og stadigvæk fremstå som en integreret person (Hansen, 2002, s. 104). Forholdet mellem identitet og integritet illustreres godt med et orgelværk (se nedenstående illustration), hvor enkelte rør skal betragtes som forskellige identiteter og de roller man har i forskellige sammenhænge, mens klangbunden som rørene står på er den personlige integritet. Hvis man således kun lever et af rørene ud, lever man ikke fuldtonet dvs. at hele lydbilledet ikke kommer til sin ret. Er der derimod ikke forbindelse mellem rørene, er man ikke integreret, men fremstår som en usammenhængende person (Katzenelson, 1995).

Hvis vi vender tilbage til KFS-undersøgelsen er der derfor ingen tvivl om at følelsen af dobbeltliv er en udfordring for den kristne identitet. Hvis den kristne identitet blot er et af rørene på lige fod med fritids- og kønsidentitet og ikke er rodfæstet og forbundet til en fælles klangbund, er der ikke så meget at sige til at de oplever et liv i flere rum med hver sine etiske retningslinjer. Som vi så på tidligere har den kristne oplæring altid sigtet på at skabe sammenhæng mellem indre liv og ydre liv, mellem hjerte og livsførelse, mellem den enkeltes selvfortælling og den bagvedliggende kulturfortælling. Dette kan ydermere være en forklaring på unges faldende tilslutning til den kristne seksualetik, al den stund at, denne etik kun forventes efterlevet i nogle bestemte rum i livet (Bugge & Munksgaard, 2022). Den tyske sociolog Hartmut Rosa er inde på noget af det samme når han taler om fremmedgørelsen overfor en selv:

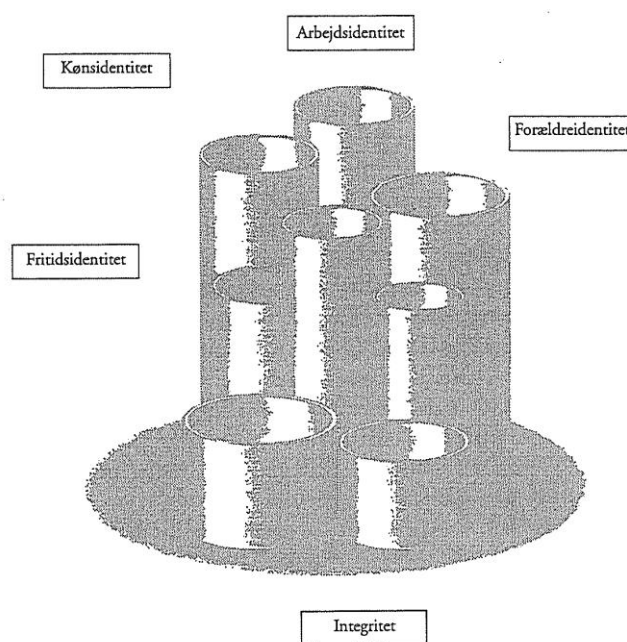
”Hvem vi er, og hvordan vi har det, afhænger af de kontekster, vi bevæger os i, og vi synes ikke længere at være i stand til integrere disse kontekster i vores erfaring og handling” (Rosa, 2014, s. 111).

Det synes derfor oplagt at genopdage bibelfortællingens identitetsgivende virkning og understøtte den kristne grundfortælling bliver en central del af klangbunden for de øvrige identiteter helt fra barnsben.

Teologiprofessor, James Fowler, har inddelt barnets trosudvikling i fem faser, hvoraf de sidste faser særligt er værd at bemærke i relation til udviklingen af en kristen identitet og tilhørsforhold til den kristne menighed. Fra stadie tre til fire går den uge fra en ydrestyret til en indrestyret tro, der mere er præget af selvstændig stillingtagen og refleksion. Hvis den unge gives plads og rum til denne overgang sker der en naturlig bevægelse mod femte stadie, den forbindende tro, som er en mere forankret tro, der er stærkt forbundet til den kristne grundfortælling (Viftrup, 2020). Erfarede alle unge denne forankrede og modstandsdygtige tro, ville 39 % næppe være bekymrede for at miste deres tro i mødet med ungdomskulturen.

Acceleration & fremmedgørelse – bibelfortællingens nye rammevilkår

Pensioneret skolelærer, Leif Kofoed, fortæller om hvordan han i en nyrehvervet 4. klasse på Gilleleje skole i 1970 frimodigt kastede sig over at fortælle bibelhistorie. På trods af meget

Modellen illustrerer forholdet mellem identitet og integritet. De enkelte orgelrør skal metaforisk betragtes som forskellige identiteter og kan opfattes som de ansigter man i forskellige kontekster viser verden og hertilhørende specificerede selvopfattelser (Hansen, 2002, s. 108)

forskellige forudsætninger blandt eleverne i klassen, gjorde han sig dog den grundlæggende erfaring at "den dygtige og velforberedte fortæller kan opleve hænder, der falder til ro, og øjne, der hæves og vedvarende hænger ved fortællerens læber" (Kofoed, 2011, s. 9).

Denne erfaring af samhørighed og fordybelse kan enhver bibelfortæller uden tvivl stadig gøre sig et halvt århundrede senere. Alligevel er der noget der tyder på at de nutidige rammevilkår er mindre befordrende for noget så langsommeligt og ineffektivt som fortællingen.

Rosa beskriver, hvordan vi i dag er fanget i et accelerationskredsløb bestående af hhv. teknologisk acceleration, acceleration af social forandring, samt acceleration af livstempoet. Dette kredsløb er i høj grad selvkørende, men forstærkes af det senmoderne menneskes angst for at gå glip af muligheder i livet *før* døden:

"Hvis man vedbliver med at øge livstempoet, vil man ud fra denne tankegang til sidst kunne leve en mangfoldighed af forskellige liv inden for et enkelt livsforløb (...) Acceleration fungerer dermed som en strategi til udviskning af forskellen mellem verdens tid og vores egen livstid" (Rosa, 2014, s. 37).

Det er i yderste konsekvens et resultat af en ekstrem sekularisering, at det centrale kulturelle fokus ligger på livet *før* døden – ja at accelerationskredsløbet giver os lokkende løfter om evighed.

Når tempoet i mange unges liv forøges på grund af acceleration, så medfører det ifølge Rosa at forholdet til andre og til verden omkring udfordres. Det fører til en fremmedgørelse i den enkeltes forhold til sig selv og sine omgivelser, der ikke er uden betydning i forhold til opbyggelsen af den enkeltes selvfortælling. Ifølge Rosa mangler vi faktisk ikke råmateriale med beretninger vi kunne fortælle om os selv eller historier vi kunne skabe for at bestemme vores identitet. Udfordringen er "at ingen af disse historier forekommer at være endegyldige, fordi vi ikke virkeligt har tilegnet os nogle af dem" (Ibid. s. 111). Tilegnelsen af bibelfortællingens mange identitetsgivende elementer er, ligesom al anden kulturel overførsel mellem generationer, en meget tidskrævende proces. Rosa er bekymret for, hvad det kan betyde for stabiliteten og kontinuiteten i vores samfund:

"Den overførsel af kulturelle normer og viden fra den ene generation til den næste, der giver samfundet et vis stabilitet og kontinuitet, fremstår som en nødvendigvis stærkt tidskrævende proces. Hvis livsverdenen dynamiseres i en sådan grad, at der kun er begrænset eller slet ingen intergenerational stabilitet tilbage, lever generationerne nærmest i forskellige verdener" (Ibid. s. 84).

Vi så på tidligere hvordan den kristne oplæring netop er den ældre generations samlede bestræbelse på at række fortællinger og kundskab videre til den næste generation. Det kan bedst lade sig gøre hvis generationskløften ikke bliver uoverstigelig, hvis der stadig er kontakt mellem vores forskellige verdener.

I en ny undersøgelse af, hvordan bl.a. accelerationen påvirker unges trivsel sætter Karla på 18 år netop ord på tempoets kvælende magt:

”Når man kører i et højt tempo, og vi samtidigt er forskellige individer med vores egen historie, så er der ligesom ikke plads til at være et individ, for man skal ligesom passe ind i det der tempo. Det SKAL bare gå stærkt. Og hvis der ikke er plads til at være et individ, der har en historie, så tror jeg bare, at man bliver presset. For så ryger individet og historien og identiteten ligesom ud af mennesket” (Katznelson, Pless, & Görlich, 2022, s. 79)

Rammevilkårene giver os således hverken tilstrækkelig rum til at digte på vores selvfortælling eller til at dyrke vores forankring i en bestemt kulturfortælling. Det har vidtrækkende konsekvenser at opleve sig fremmedgjort overfor det vi behøver allermost for at hænge sammen – både som mennesker og som fællesskaber i en broget verden.

I stedet for at stræbe efter at skabe mere deceleration peger Rosa selv på begrebet resonans som løsningen. Hermed mener han at vi har brug for sociale udvekslinger der skaber genklang som giver os mulighed for at forbinde os selv mere med verden omkring os (Ibid. S. 104). Hvis vi ikke står i et resonansforhold til lyden af den kristne grundfortælling og ikke lader fortællingerne vibrere gennem vores liv fra en fælles klangbund risikerer vi at fortællingernes fald også finder sted i vores liv. At der er ikke er genklang. Det vil ikke blot være et tab for individet, men i høj grad også for sammenhængskraften i vores fællesskaber. For når vi hører sammen, skabes der samhørighed og vi kommer til at høre sammen som fællesskab (Pedersen, 2020, s. 81)

Derfor skal vi udnytte og udmønte bibelfortællingens potentiale, der hvor den kristne menighed samles og der, hvor vi driver institutioner på kristen grund. Det skal vi gøre velvidende at det er en langsommelig proces, der på den korte bane måske ikke synes at bære frugt.

Referencer

- Asheim, I., & Mogstad, S. (1987). *Religionspædagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bonhoeffer, D. (2014). *Fællesliv*. Frederiksberg: Aros.
- Bugge, N., & Munksgaard, S. (2022). *Sådan har vi det - En undersøgelse af holdninger og handlinger hos unge i kristne fællesskaber vedrørende krop, køn, identitet, grænser og seksualitet*. Center for Ungdomsstudier & Adamogeva.dk.
- El-Matari, A. (11.. Januar 2021). *Historieløshed skaber sammenligninger uden lighedspunkter | Netavisen Pio*. Hentet fra <https://piopio.dk/historieloeshed-skaber-sammenligninger-uden-lighedspunkter>.
- Evenshaug, O., & Hallen, D. (1973). *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo.
- Foros, P. B., & Vetlesen, A. (2014). *Angsten for opdragelse*. Aarhus : Forlaget Klim.
- Hansen, J. T. (2002). Identitet og integritet: Aspekter ved unges identitetsdannelse i en kulturel frisat samfundsepoke. I A. K. Jensen, *Ungdomsliv og læreprocesser i det moderne samfund*. Værløse: Billesø & Baltzer.
- Jørgensen, H. H., Rothuizen, J., & Togsverd, L. (2019). *Pædagogik og fortælling - at fortolke, forstå og forny pædagogisk praksis*. Frederiksbjerg: Samfundslitteratur.
- Katzenelson, B. (1995). Bevidstheden. En oversigt. *Psyke & Logos*, 267-314.
- Katzenelson, N., Pless, M., & Görlich, A. (2022). *Mistrivsel i lyset af tempo, præsentation og psykologisering*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Kofoed, L. B. (Marts 2011). Kærlighedens ord kan hjerter altid fatte. *Budskabet - årgang 147*, s. 7-9.
- Løgstrup, K. E. (1985). Skolens formål. I P. L. (red.), *Skolens formål - debat om skolens opgave*. Emdrup: Danmarks Lærerhøjskole.
- Madsen, S. Å. (17.. September 2018). *Den eksistentielle historie. Svend Åge Madsen fortæller om sit forfatterskab*. Hentet fra DanishLiterature.info.: <http://www.danishliterature.info/2d9000c/Action/004/fid/46/aid/40/lang/dk/>
- Myhre, R. (1982). *Hva er Pædagogikk? En elementær innføring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Pedersen, C. H. (2002). *Pædagogik i kristent perspektiv*. København: Credo Forlag.
- Pedersen, C. H. (2007). *Barnetro og voksentro*. Hillerød: Kristent Pædagogisk Institut .
- Pedersen, C. H. (2012). Hvor normativ må skolen være? I H. J. (red.), *Gyldendals Pædagogikhåndbog - otte tilgange til pædagogik*. København: Gyldendal.

- Pedersen, C. H. (2018). Vi savner medvandrere, der vil tale om "the word and the world". I K. Christensen, M. Holm Dalsgaard, N. Fogh, A. Østerlund Nielsen, M. Holst Nielsen, & C. Hjort Pedersen, *Børn i pluralisme* (s. 41-48). Hillerød: Kristent Pædagogisk Institut.
- Pedersen, C. H. (2020). *Ethvert mennesker er en halvø. 20 ideer til god individualisme og sunde fællesskaber*. Fredericia: Lohse.
- Pierson, L. (1999). *Fortællekunst - en håndbog*. Fredericia: Lohses Forlag.
- Riisager, M. (2020). *Selvbyggerbørn - hvordan vi overlod en generation til at opdrage sig selv*. København: Kristeligt Dagblads Forlag.
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Skrunes, N. (1997). *Fortell dem og lær dem*. Bergen: NLA-forlaget.
- Stern, D. (2005). *Barnets interpersonelle univers*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Sunden, H. (1974). *Barn och religion. 2. utv. uppl.* Karlskrona.
- Thomsen, J. B. (1999). *Credo kommentaren: Salmernes bog 2*. København: Credo Forlag.
- Viftrup, D. T. (2020). Barnets sunde trosudvikling. *KPI's nyhedsbrev*.
- Ziehe, T. (1999). *Ambivalenser og Mangfoldighed*. København: Politisk revy.